

Een jaar naar de basisschool met vijf beginnende juffen en meesters

Nieuw voor de klas

Door Mar Oomen, foto's Martijn van de Griendt

Optimistisch waren ze en vol idealen, de vijf jonge twintigers, opgeleid tot juf en meester. En eindelijk stonden ze waar ze wezen wilden: voor de klas. Alle vijf waren ze bereid om zich een jaar lang door Vrij Nederland op de vingers te laten kijken. Waren ze wel voorbereid op de probleemkinderen van nu? 'Nog nooit heb ik in zo'n korte tijd zoveel geleerd.'

Half november 2004, vroeg in de ochtend. Telefoon. Léon Bolweg. 'Luister,' klinkt het schor, 'ik ben ziek, je kunt vandaag niet in de klas komen.'

Léon ziek. Dat is hem in geen vijf jaar overkomen. 'Léon is moe,' had ik de dag ervoor genoteerd. Tijdens ons gesprek in het noodlokaal van de openbare 'zwarte' basisschool De Piramide in Amsterdam-Noord had hij een matte indruk gemaakt. 'Vorig jaar,' vertelde hij die woensdagmiddag, 'heeft mijn klas niets geleerd. Geen groepsregels, geen kennis. Niemand kon de klas aan. Achter élk kind zit een verhaal.' In staccato somde hij op: 'De helft van de klas heeft een achterstand van twee, drie jaar. Drie kinderen wilden helemaal niet meer naar school. Een kind dacht aan zelfmoord. Twee kinderen werden heel erg gepest, na school opgewacht en bedreigd door klasgenoten. Twee kinderen hebben zulke gedragsproblemen dat ze in de klas niet te handhaven zijn. Volgende week ga ik met de ouders praten, samen met de directeur.'

En dan wordt er ongeveer elke week ingebroken in zijn klas. Léon Bolweg (22) bewaart de bakstenen als een aandenken, bovenop een kast naast de kapotte ruiten. In het lokaal staat geen enkele computer meer en ook de videorecorder is verdwenen – Léon had hem nog van thuis meegenomen. Niet zo verwonderlijk dus dat de weerstand van deze jonge, enthousiaste, beginnende onderwijzer even wat minder is.

Ook de kersverse lerares Sanne Kuiper (24) zegt in november dat ze er 'helemaal doorheen zit'. Zij is de juf van de combinatiegroep 3 en 4 van openbare basisschool Olympus, een van de vier nieuwe scholen op IJburg. In het speellokaal van het noodgebouw – 'dit is zolang onze klas' – zegt ze dat ze 'voor geen goud met iemand zou willen ruilen'. Ze zit 'op een geweldige school'. Maar het is, zegt ze, 'zóveel werk': een nieuwe school opzetten. Alles wat een juf dagelijks gebruikt, moet bedacht en aangeschaft of gemaakt worden. En dan heeft ze ook nog een behoorlijk 'pittige klas' met kinderen die heel wat meer aandacht nodig hebben dan ze had verwacht. 'Toen ik hier net begon, dacht ik: IJburg, daar wonen yuppen. Hun kinderen zullen wel niet zo ingewikkeld zijn.'

Als in het leven alles vlekkeloos verloopt, zou het misschien wel gaan, zegt Katja van Walstijn (21), kleuterjuf van een 'witte' basisschool in Amsterdam-Noord. Maar juist deze week is haar nichtje overleden. 'Ik ben kapot, snel geïrriteerd,' zegt de onverstoort ogende, lange, blonde vrouw tijdens haar middagpauze. 'En dan moet de drukke decembertijd nog beginnen.'

Een jaar geleden zag ik ze voor het eerst, als schoolmeesters en juffen in wording: Léon Bolweg, Sanne Kuiper, de Turkse Halime Yildiz (23), Jan Dekker (22) en Katja van Walstijn. Enthousiast, vrolijk, vol idealen. Ze studeerden aan de interconfessionele pabo (Ipabo) in Amsterdam-West en in Alkmaar en ze stonden op het punt les te gaan geven als leraar in opleiding (LIO). Voor het eerst zouden ze een eigen groep krijgen en zouden ze een paar dagen per week alleen voor de klas staan. Alle vijf hadden de school zorgvuldig uitgekozen. Iedereen wist dat LIO's daar doorgaans 'blijven hangen'.

Katja van Walstijn was al een paar maanden kleuterjuf op een school met uitsluitend allochtone leerlingen in Amsterdam-West, nota bene de school die ze ooit als kind zelf had

bezoekt – van de adjunct had ze zelfs nog les gehad. ‘Maar toen was het nog geen zwarte school natuurlijk.’

Sanne Kuiper zou juf worden van groep 4 van een basisschool in Tuindorp-Oostzaan. Een ingewikkelde, maar interessante school, vond Sanne. Hakenkruisen stonden op de ruiten gekalkt, tegelijkertijd kregen kinderen er vrij om het suikerfeest te vieren. Kinderen van ras-Amsterdammers zaten tussen kinderen van Turkse, Marokkaanse of Egyptische afkomst, ‘om maar een paar nationaliteiten te noemen’.

Léon Bolweg was gevraagd les te komen geven aan groep 6 op een katholieke school met overwegend autochtone leerlingen in Alkmaar. Halime Yildiz zou groep 7 van een witte katholieke school in Zaandam onder haar hoede krijgen. Ze kende de school, ze viel er al vaak in voor zieke leraren en verwachtte ‘geen moeilijke klas’. Jan Dekker tenslotte voelde voor een dorpschool. Hij zou les gaan geven aan de combinatiegroep 5 en 6 van de katholieke school Sint-Joseph in Schermerhorn.

Alle vijf aankomende onderwijzers waren bereid zich een jaar lang op de vingers te laten kijken. Alle vijf wilden wel laten zien wat zij meemaakten als beginnende leerkracht – onderwijzer noem je jezelf tegenwoordig niet meer want dat wordt op de pabo ouderwets gevonden. Op gelegen, maar ook op ongelegen momenten toonden ze wie ze waren, wat ze konden en wat hun idealen waren.

Nu is dat jaar voorbij. Ze zijn moe. Niet zomaar moe. Erg Moe. Jan Dekker heeft het september 2004 zelfs ‘helemaal gehad’ met het onderwijs. Hij brengt post rond.

Wat is er in dit jaar gebeurd?

Vrijdag 12 november 2004. Morgen is de laatste dag van de ramadan. Midden voor in de klas van groep 3 van de islamitische As-Siddieq-school in Amsterdam-West staat een prachtige met wit crêpepapier versierde stoel met rode bloemen. De pauze is voorbij, de kinderen komen opgetogen binnen – straks gaan ze het toneelstukje voor het suikerfeest oefenen. Daar is Halime, als altijd ziet ze er mooi, slank, heel verzorgd uit. Vandaag draagt ze een lange, auberginekleurige rok, een bruine broek, een lichte trui en een hoofddoek in dezelfde kleur. Ze geeft een hand, verontschuldigt zich, snelt naar voren en zet gedecideerd de witte stoel aan de kant. ‘Kinderen,’ zegt ze, ‘ik heb in de pauze met de school overlegd. We mogen de stoel niet gebruiken. Dus, heb ik besloten, we gaan op het schoolfeest ook de zinnetjes niet opzeggen. Het toneelstuk gaat niet door. We zingen alleen het lied van de vallende blaadjes.’

‘Maar juf,’ probeert een meisje met grote teleurgestelde ogen. ‘En Allah...’ ‘Nee, nee, nee, het kan niet,’ zegt Halime. ‘Ga nu maar in de rij staan voor het liedje.’

‘Ik ben moslim,’ zegt Halime na afloop van de les, als alle kinderen naar huis zijn. ‘Maar ik heb gemerkt dat in elk land de islam anders geïnterpreteerd wordt.’

Vanwege led al-fitr, het suikerfeest, hebben de kinderen komende maandag en dinsdag vrij, woensdag en donderdag is er feest, eerst in de klas en dan met de hele school samen. Elke groep zou ‘iets doen’ en Halime had, zegt ze, met haar klas ‘iets heel origineels bedacht’. Stel, had ze tegen ‘haar’ kinderen gezegd, dat we in de tijd van de profeet leefden en dat de profeet bij ons binnenkwam. Wat zouden jullie dan tegen hem willen zeggen? Ze hadden allemaal teksten gemaakt en die samen geoefend. Op het feest zouden de kinderen twee aan twee naar de stoel lopen – daar zat de profeet – en zinnetjes zeggen als: we missen u heel erg, u bent een goede profeet, we houden veel van u.

En nu had de godsdienstleraar de stoel verboden. Want, had hij gezegd, de profeet is dood. Maar, vond de godsdienstleraar, de teksten mochten wel uitgesproken worden. ‘Hoe kun je nu zeggen dat de profeet dood is,’ zegt Halime. ‘Met die opvatting ben ik niet grootgebracht.’

En als hij dan dood is, waarom mogen de zinnetjes dan wel? Dat vind ik inconsequent, dus daarom heb ik tegen de kinderen gezegd dat we alleen het liedje zingen. Ze waren erg teleurgesteld, dat zag je.'

Halime zit er verslagen bij. Natuurlijk eist ook de ramadan zijn tol. Al bijna een maand lang heeft Halime overdag niet gegeten of gedronken, zelfs geen water. Maar dat is ze gewend, door het jaar heen vast ze iedere maandag en donderdag, omdat 'de profeet dat ook deed'. 'Ach,' zucht ze, 'ik heb altijd geleerd dat met de islam de dingen juist makkelijker worden. Jammer.'

Als ik ze voor het eerst ontmoet, maken Katja van Walstijn, Sanne Kuiper, Léon Bolweg, Jan Dekker en Halime Yildiz een heel 'gewone' indruk. Net als de meeste jonge mensen studeren ze hard, althans, bij tijd en wijle. Ze gaan uit, doen aan sport, hebben een vriend of vriendin, een bijbaan en wonen, met uitzondering van Halime, bij hun ouders in een eengezinswoning in Amsterdam-Noord (Sanne), Nieuw-Sloten (Katja), Heiloo (Léon) of De Rijp (Jan). Halime deelt een flat met haar broer in 'Klein Istanbul', zoals ze de Zaanse wijk Poelenburg noemt. Haar ouders zijn zes maanden per jaar in Turkije.

De vijf meldden zich bij de Ipabo in een tijd dat juf of meester zijn iets is voor 'mietjes' en voor 'watjes'. Een beetje moderne jonge vrouw of man ging in die tijd, toen de Nederlandse economie nog met die van de Gouden Eeuw vergeleken werd, het grote geld achterna. Bedrijfskunde studeren. Of informatica. Of 'iets in de communicatiesfeer'. 'Voor een schijntje' vieze neuzen afvegen van etterige kleuters of de tafels leren aan onwillige computerfreaks – dat was iets voor 'losers'.

Zowel Jan als Léon hebben eerst nog een halfjaar op de mts doorgebracht. 'De pabo stond bekend als de knutselacademie,' zegt Léon, 'daar zat je in een kring en zong je liedjes.' 'Zo was het overigens ook in het echt,' zegt Jan. 'Zo'n slappe troep.' De kleine, gespierde man in witte blouse, witte broek en een kettinkje met blauwe kralen om zijn nek vertelt met zijn droge West-Friese tongval over zijn eerste dag op de pabo: 'We moesten ons verzamelen in de kantine. Daar was een lijntje gespannen waar papertjes aan hingen met onze namen erop en de titel van een liedje. Als je jouw naam gepakt had, moest je dat liedje zingen. Met wie dat liedje ook zong zat je in de klas. Echt erg. Daarna moesten we elkaars hoofd van crêpepapier maken. In het eerste jaar zijn erg veel jongens met de pabo gestopt.'

Katja en Sanne hebben altijd geweten dat ze juf wilden worden. 'Ik wist het op mijn zesde al,' zegt Sanne, terwijl ze koffie zet in de open keuken van de eengezinswoning die ze met haar moeder deelt. 'Ik was altijd met andere kinderen bezig, altijd aan het uitleggen. Zelfs de kinderen die veel beter konden leren dan ik, ging ik helpen.'

Als het aan haar ouders had gelegen, was voormalig gymnasiumklant Halime dokter geworden. 'Dat zat ook wel in mijn hoofd.' Maar Halime heeft haar middelbare school door omstandigheden ('ik voelde mij helemaal niet gelukkig in Nederland') in Turkije afgemaakt. Als ze in Nederland naar de universiteit wilde, moest ze twee toetsen afleggen die samen 175 gulden kostten. 'Dat had ik niet, dus toen ben ik naar de pabo gegaan. Dat was een idee van een imam die ik in Turkije had ontmoet. Mijn vader zei: jij gaat ook van steeds hoger naar steeds lager. Maar hij zei ook: als er geen goede docenten zijn, komen er ook geen dokters.'

Voor Léon en Jan was het minder duidelijk waarom ze naar de pabo wilden. 'Mij leek het mooi om anderen iets te leren,' zegt Léon in een docentenkamertje van de Ipabo in Alkmaar. 'Eigenlijk was dat raar, want ik had zelf een ontzettende hekel aan leren. En aan sommige leraren. Maar er waren er ook bij, die gaven zo mooi les. Ik dacht: als je zo kan lesgeven dan wordt leren vanzelf leuk.'

Jan had op de mts ontdekt dat hij zijn eerste grote liefde, motoren, beter als hobby kon uitoefenen. Hij trad in de voetsporen van zijn vader, die vijftientig jaar lang voor de klas

heeft gestaan en nu directeur is van een basisschool.

Bijna allemaal hebben ze een nabij familielid in het onderwijs: een lesgevende vader (Jan), moeder (Léon en Katja) of broer (Sanne). Op de pabo, zeggen ze, had bijna iedereen wel een vader, moeder, oom of tante in het onderwijs. Zien lesgeven doet lesgeven.

Maar wat het nu zo aantrekkelijk maakt, juf zijn, of meester? Dat konden ze minder goed onder woorden brengen. 'Het geeft heel veel voldoening als je iets bereikt met kinderen,' zegt Sanne. 'Als je ze ook emotioneel kunt helpen.' 'Sommige kinderen,' zegt Katja, 'spreken geen woord Nederlands als ze hier voor het eerst binnenkomen. Na drie maanden kunnen ze al aardig hun zegje doen. Het heeft effect wat je doet. Dat is leuk.'

11 november 2004. Katja gaat vandaag met haar klas naar het bejaardentehuis, om daar met de kinderen Sint-Maarten te vieren. De kinderen zitten nu nog in een kring. Katja vraagt wat dat is: een bejaardenhuis. 'Als ik heel lief ben,' zegt een meisje met een hoge staart, 'en niet ga huilen voordat ik naar zwemles ga, mag ik mee naar opa in het bejaardenhuis. Daar is een klein rookkamerkje en ze eten broccoli, en tomaat en sla.'

'Ze eten er patat en boterhammen met koe,' roept een klein jongetje met blond haar.

'Dat jongetje,' zegt Katja naderhand, 'was in het begin van het jaar heel stil. Nu durft hij de gekste dingen te zeggen.'

De basisschool, zeggen ze allemaal, legt letterlijk de basis. Wat je op de basisschool meekrijgt, is bepalend voor de rest van je leven. Daar zijn de jonge leerkrachten zich terdege van bewust, zelfs al vóór ze daadwerkelijk voor de klas staan. Ze weten het uit eigen ervaring. Sanne, bijvoorbeeld, is op de lagere school 'enorm gepest'. Daarom ging het met haar op de middelbare school ook niet goed. Voor haar is lesgeven 'een manier om de wereld te veranderen'. Ze zal haar uiterste best doen om een positieve sfeer in haar klas te krijgen, en dan, en dat is ook Halimes overtuiging, komt het leren vanzelf. Iedereen wil de kinderen zelfvertrouwen meegeven en 'plezier in leren' en allemaal – dat zijn ze vast van plan – zullen aandacht hebben voor de individuele verschillen in hun klas. Ze zullen, zeggen ze, 'proberen eruit te halen wat erin zit'. Halime, Jan en Léon hebben bovendien 'opvoeding' hoog in het vaandel staan, Jan heeft het over 'normen en waarden bijbrengen en respect voor je omgeving', Léon laat zich door 'zijn' kinderen graag met 'u' aanspreken. Maar, zegt Léon optimistisch als hij is in het eerste gesprek, hij zou vooral een leraar willen zijn die kinderen nieuwsgierig maakt naar méér. Een samenleving vol sociale, zelfstandige, leergierige kinderen, dat is het doel van deze vijf jonge leerkrachten.

Optimistisch zijn ze en vol idealen die eerste paar weken dat ze voor de klas staan. Maar de dagelijkse praktijk blijkt weerbarstig. Sanne is de eerste die het opmerkt. Het is, zegt ze in een van de eerste weken dat ze alleen voor de klas staat, alsof ze de kinderen álles moet leren. Natuurlijk, zegt ze, zijn er kinderen met leesproblemen, met rekenproblemen, met sociaal-emotionele problemen. En natuurlijk zijn er kinderen die treiteren. Dat hoort bij elke klas. Maar de kinderen in Tuindorp-Oostzaan moet ze ook leren dat ze niet meteen hoeven te gaan slaan, als er iets is. Ze leert hen wat 'dagelijkse lichamelijke verzorging' is en dat je regelmatig moet eten. 'Voor hen is het minder vanzelfsprekend om 's ochtends iets te eten dan voor jou en mij.' En, zegt Sanne terwijl ze een boterham weghapt, ze leert de kinderen spelen. Spelen? 'Ja, spelen. Samen spelen. In deze tijd van computers, tv en enig kinderen weten de kinderen niet meer hoe dat moet. Als de kinderen buiten zijn, weten ze niet wat ze moeten doen. Het enige wat ze kunnen verzinnen, is tikkertje, achter elkaar aanrennen. Maar daar worden ze zo wild van dat er in de klas geen land meer met ze te bezeilen is. Dus nu leer ik ze spelletjes als Stand in de Mand of Annemarie Koekoek.'

Voor de kinderen op IJburg heeft Sanne een halfjaar later uit pure wanhoop een bal gekocht. 'Toen hier de zandbak dichtging,' zegt Sanne op de woensdagmiddag voor Sint-Maarten – de hele klas is versierd met lampionnen – 'wisten de IJburgse kinderen ook niet meer wat ze konden doen. Nu is de helft van de klas in de pauze aan het lummelen, de

andere helpt voetbalt. Andere balspelletjes kennen ze niet. Soms speel ik mee om ze te leren samenwerken.'

Tijdens onze eerste ontmoeting had het Halime al verbaasd: op de witte Zaanse school De Rietvink viel ze regelmatig in. De leiding kende haar manier van lesgeven. Maar nu ze er leraar in opleiding wil worden, moest ze toch eerst een paar proeflessen komen geven. Waarom? Misschien zijn ze bang voor mijn hoofddoek, had ze toen gedacht, misschien zijn ze bang voor de reacties van ouders. (De school zeker zijn dat 'het klikte tussen Halime en de klas,' aldus de directrice achteraf. 'Om teleurstellingen te voorkomen.')

Een halfjaar later zegt Halime dat ze het niet makkelijk heeft gehad met groep 7 van De Rietvink. Ze had een paar knap lastige kinderen in de klas. Ze zuchtten en steunden vaak en riepen half luid: 'Zo saai.' Na een televisieprogramma over Iran dacht Halime: laat ik wat meer over mijzelf vertellen. Halime: 'Het eerste wat een kind vroeg, was: vindt u het niet belachelijk dat u zo over straat moet. Gelukkig waren er ook kinderen die daar meteen op reageerden en zeiden: hoe kun je dat nu zeggen? Toen heb ik van collega's gehoord dat sommige ouders bezwaar hadden gemaakt tegen mij, vanwege mijn hoofddoek. Het waren de kinderen van die ouders die raar deden in de klas.'

Jan vindt het lastig om te vertellen waar hij op stuk is gelopen als aankomend leraar. 'Elke keer als ik een dag had les gegeven, was ik thuis verschrikkelijk aan het puberen,' zegt Jan in de achtertuin van zijn ouderlijk huis. Voor de garage en zelfs in de tuin – overal staan motoren en scooters. 'Deze moet ik opvoeren naar zeventig km per uur.' Jan wijst naar een scootertje naast hem op het terras. 'Harder dan tachtig, vroeg die jongen,' zegt Jans moeder die een kop koffie komt brengen. 'Op de Ipabo,' vervolgt Jan, 'gingen Léon en ik achterin de tuin aan het water zitten om een tijd lang alleen maar boeren te laten.'

De school in Schermerhorn was te klein, de sociale controle in het dorp te groot, zoveel wordt wel duidelijk. Jan werd te veel op zijn vingers gekeken. En er waren nauwelijks collega's van Jans leeftijd. Bijna allemaal waren ze twintig jaar ouder. Veel jonge leerkrachten vinden dat lastig: het merendeel van hun collega's is net zo oud of zelfs ouder dan hun vader en moeder. Waarover moet je met hen praten? Maar het grootste probleem voor Jan blijft toch: dat 'softe gedoe' in het onderwijs, 'dat vrouwelijke'. 'Altijd maar elkaars handje vasthouden. Altijd maar pappen en nat houden. Altijd maar lief zijn. Nooit zeggen: kom op, en nu zelf. En het ergste is, je wordt zelf ook zo. Aan het begin van het schooljaar zit je je nog te ergeren aan dat geklets over problemen, over kleren, over vriendjes. Aan het eind van het jaar merk je dat je daar aan meedoet. Ik wist op een gegeven moment niet meer wie ik was. "Jezus, Jan,— zeiden vrienden weleens, "je lijkt wel een griet.—'

Juni 2004, tijd om Katja van Walstijn voor de derde keer te ontmoeten. 'Nee,' zegt ze gedecideerd door de telefoon, 'nu mag je nog niet in de klas komen kijken. Na de zomer, dan hoop ik de boel in de hand te hebben.' 's Avonds legt ze het uit. Ze heeft een klein tafeltje met twee stoeltjes op het platje voor haar ouderlijk huis in Nieuw-Sloten gezet. Boven de deur wappert een grote Nederlandse vlag. Zigzaggend over de straten hangen slingers met honderden oranje driehoekjes. Binnen kijkt Katja's vader naar Zweden-Bulgarije. 'Ik zit niet meer op de Kraemerschool, je weet wel: die zwarte school in Amsterdam-Osdorp,' zegt ze. 'Toen ik in april afstudeerde, bleek dat ze me daar toch niet konden houden. Vanwege de bezuinigingen en het lerarentekort moesten de klassen groter. Nu zijn er leraren over. Veel klasgenoten kunnen geen baan vinden.'

Katja werd gebeld door de directeur van de Capelleschool in Amsterdam-Noord – of ze misschien daar wilde komen werken. De school zat voor de zoveelste keer dat jaar zonder kleuterjuf. Katja heeft het geweten. 'De eerste maand op de Capelleschool was héél zwaar. Eén kind liep steeds over tafels en stoelen. Een ander kind ontplofte zo ongeveer elk uur, om het minste of geringste kreeg hij een woedeaanval. En dan dacht de rest van de klas: ha, nu gaan wij ook keten. Kon ik maar terug, heb ik die eerste weken vaak gedacht. De kinderen op de Kraemerschool waren tien keer leuker. Ik was alleen met opvoeden bezig,

aan onderwijs kwam ik nauwelijks toe. Laat staan aan leuke dingen doen.'

In Amsterdam-Noord, zegt Katja, lijken sommige kinderen de baas te zijn over hun moeder. De allochtone ouders van de Kraemerschool voeden hun kinderen strenger op, duidelijker, ze onderhandelen niet. Nee is gewoon nee. Begrepen de kinderen in Amsterdam-Noord dat ook maar eens.

Tegen de zomer vindt Katja het niet meer erg dat ze op de Capelleschool zit, integendeel: 'De collega's zijn geweldig.' Van een overzichtelijke, goedlopende zwarte school is de jonge, nauwelijks ervaren schooljuf Katja noodgedwongen overgestapt naar een chaotische witte school die net van de schoolinspectie een zogeheten 'rode kaart' had gekregen. 'Nog nooit', zegt Katja, 'heb ik in zo'n korte tijd zoveel geleerd.'

'Jarenlang is het ons voorgehouden,' zegt Léon Bolweg in zijn ouderlijk huis in Heiloo, 'ga niet meteen op elk aanbod in: er is werk in overvloed, zeker voor mannen. Nu staat de zomervakantie voor de deur en heb ik nog steeds geen baan. De Ipabo adviseert ons nu om verder te studeren, over drie jaar is er weer een lerarentekort. Maar ik wil lesgeven, anders raak ik mijn kennis kwijt.'

En Léon had het zo mooi voor zichzelf uitgestippeld. Als hij afgestudeerd was, zou hij beginnen op een 'makkelijke' school, om op een rustige manier ervaring op te doen. Vier dagen per week zou hij les gaan geven op een overwegend 'witte' school ('want daarmee ben ik vertrouwd') ergens in Noord-Holland. De vijfde dag zou hij onderwijskunde gaan studeren.

'Nou, ik heb werk, hoor,' zegt Léon vlak na de grote vakantie door de telefoon. 'Maar liefst één halve dag per week sta ik voor groep 7-8 van eenendertig kinderen op een katholieke basisschool in Alkmaar-Noord. Het is een heel gestructureerde, rustige school, met heel makkelijke, bijna saaie kinderen. Tijd zat in ieder geval om te studeren.'

Léon laat het er niet bij zitten. Van een halve dag per week kun je niet leven. Bovendien: hij wil een eigen groep. Dus blijft Léon solliciteren. En zo is hij op de overwegend 'zwarte' openbare basisschool De Piramide in Amsterdam-Noord terechtgekomen. Hij geeft les aan de helft van een groep 8 die min of meer was opgegeven door de school. Niemand kon de klas aan. Begin dit schooljaar besloot de leiding de klas in tweeën te splitsen en twee nieuwe leerkrachten aan te trekken. 'Allereerst,' zegt Léon, 'heb ik ze geleerd dat ze hun vinger moeten opsteken als ze iets willen zeggen. Ze mogen niet meer overleggen met rekenen, en ze moeten het vragen als ze naar de wc willen.'

Léon had het niet meteen in de gaten, hij dacht dat het aan hem lag, dat de kinderen gewoon niet naar hem wilden luisteren. Tijdens elke wisseling van de les werd het een chaos. Zodra het ook maar even onduidelijk was wat er ging gebeuren – iedereen ging rondlopen, geintjes maken, met elkaar dollen. Nu weet Léon dat de kinderen niet met vrijheid kunnen omgaan. Nu weet hij dat hij de touwtjes heel strak in handen moet houden. Als de ene les nog niet voorbij is, deelt hij vast de boeken uit voor de volgende les. Hij wacht nog even met vrije vakken als beeldende vorming. En aan seksuele voorlichting zal hij voorlopig niet beginnen. Dan wordt het geheel een chaos.

Hun eerste jaar als juf en meester hadden ze gehoopt rustig te kunnen beginnen, de vijf jonge leerkrachten. Gedesillusioneerd zijn ze na hun eerste jaar niet. Wel moe. Doodop. De Ipabo had hen, zeggen ze, beter kunnen voorbereiden op de moeilijke situaties waarin ze zijn terechtgekomen. 'Over de problemen die je op zwarte scholen kunt tegenkomen, heb ik niets geleerd,' zegt Léon. Hoe ga je om met kinderen met een grote taalachterstand? Hoe leer je kinderen die nauwelijks Nederlands spreken, lezen en schrijven? Wat doe je als je een kind de klas uitstuurt en het weigert te gaan? Wat doe je met een kind dat in de klas helemaal niets durft te zeggen? En wat met een kind dat regelmatig met de politie in aanraking komt? De Ipabo heeft het er niet over gehad. 'De school gaat ervan uit dat alle kinderen lief en volzaam zijn,' zegt Léon. 'Er hangt een veel te lieverige sfeer op die

opleiding.' Dat de samenleving harder is geworden, de scholen ingewikkelder, dat er klassen zijn met bijna uitsluitend 'probleemkinderen': het lijkt aan de lpabo voorbij te zijn gegaan.

Maar Katja, Sanne, Halime, Léon en zelfs Jan zullen het niet zomaar opgeven. Jan mist de kinderen, zegt hij tijdens ons laatste gesprek. Hij heeft bedacht hoe hij toch zichzelf kan blijven in dat, om het maar eens duur te zeggen, gefeminiseerde onderwijs: hij gaat drie dagen per week voor de klas staan en twee dagen per week in een motorzaak werken.

Halime voelt zich 'heel erg thuis op de As Siddieq-school'. 'Ik heb een leuke klas en leuke collega's. En als ik hier een dag wil vasten, snapt iedereen dat vanzelf.' En de witte stoel voor de profeet dan? 'Ik heb daar met de personeelsmanager over gesproken,' zegt Halime. 'Wat de godsdienstleraar had gezegd, moest ik als een advies opvatten. Ik mag in de klas doen wat ik zelf wil. Dus nu ga ik die witte stoel bij het volgende feest gebruiken.'

Sanne hoopt over vijf jaar nog les te geven op Olympus in IJburg. 'Dat is dan een school in een nieuw gebouw, met flink wat klassen, een aardige identiteit. Een school die ik heb helpen opbouwen.'

Ook Katja zit over vijf jaar nog op 'haar' school, de Capelleschool in Amsterdam-Noord. Van een school met een rode kaart heeft ze die helpen veranderen in een school met 'een prettige sfeer' waar 'veel aandacht is voor individuele verschillen'. 'De naam van de school wordt nu al beter.'

En Léon? Het is woensdagochtend, begin december. Tijd voor het laatste bezoek aan Léons klas. Inmiddels zitten er drie grote ronde gaten in de ruiten van zijn lokaal. Binnen zie ik vijf meisjes met lang zwart haar een dansje oefenen op swingende Turkse muziek. Voor het sinterklaasfeest, zeggen twee hindoestaanse meisjes die mij bij het hek hebben opgewacht. 'Bent u de journalist?' Ze brengen mij bij Léon, die net twee vechtende jongens ter verantwoording roept. 'Het is goed gegaan vanochtend,' zegt Léon, nadat hij een van de twee vechters naar de directeur heeft gestuurd. De andere is van een andere school. 'Eerst was de verwarming stuk, dus zijn we gaan rekenen in de personeelskamer, heel gezellig. Daarna, je zult het geloven of niet, hebben we geknutseld. Moet je al die versieringen zien' en hij wijst naar de tientallen slingers in het lokaal. 'En het mooiste is,' zegt Léon, 'dankzij vragen over de borsten van Georgina Verbaan heb ik tijdens het knutselen seksuele voorlichting kunnen geven.

Wat ik over vijf jaar doe?'

Léon lacht en zegt: 'Dan ben ik de directeur van deze school.' ?

Dit artikel kwam tot stand met steun van het Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten Halime Yildiz. 'Lesgeven, dat was een idee van een imam die ik in Turkije had ontmoet' Katja van Walstijn. 'Kinderen spreken soms geen woord Nederlands als ze hier binnenkomen' Jan Dekker. 'Had ik een dag les gegeven, was ik thuis verschrikkelijk aan het puberen' Léon Bolweg (links) bij zijn afstuderen aan de pabo. 'Over vijf jaar ben ik schooldirecteur' Sanne Kuiper. 'Straks is dit een prachtige nieuwe school, die ik heb helpen opbouwen' MARTIJN VAN DE GRIENDT

Copyright © 2005 Weekbladpers Tijdschriften (Ja)